

Het Koninkrijk der Nederlanden na de opheffing van de Nederlandse Antillen op 10 oktober 2010

L.J.J. Rogier*

1 Inleiding

Vanaf 10 oktober 2010 ziet het Koninkrijk der Nederlanden er anders uit. Tot die datum bestaat het Koninkrijk uit de landen Nederland in Europa en de beide Caribische landen Aruba en de Nederlandse Antillen. Na '10-10-10' houden de Nederlandse Antillen als land op te bestaan. De bewoners van de vijf eilanden van dat land hebben in referenda gekozen voor een nieuwe toekomst. Curaçao (141.000 inwoners) en Sint Maarten (41.000 inwoners) worden zelfstandige landen binnen het Koninkrijk. De 'BES-eilanden' – Bonaire (12.000 inwoners), Sint Eustatius (2800 inwoners) en Saba (1600 inwoners) – gaan als openbare lichamen deel uitmaken van Nederland.¹

De herstructurering van het Koninkrijk heeft geleid tot een omvangrijke wetgevingsoperatie op twee niveaus: op koninkrijksniveau en op het niveau van de landen

De herstructurering van het Koninkrijk heeft geleid tot een omvangrijke wetgevingsoperatie op twee niveaus: op koninkrijksniveau en op het niveau van de landen. Hierna geef ik een overzicht van wat er op beide niveaus verandert. Ik baseer mij daarbij vooral op de mij tot op heden bekende wetgeving.² Allereerst komt het koninkrijksverband, de wijzigingen van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (hierna: Statuut) en de rijkswetgeving aan de orde. Ook Aruba is daarbij betrokken. Daarna volgt een overzicht van de wetgeving die nodig is om de BES-eilanden bij Nederland

in te lijven. Ten slotte wordt aandacht besteed aan de regelgeving van Curaçao en Sint Maarten, in het bijzonder aan de staatsregelingen (grondwetten) voor deze nieuwe landen.³

2 Koninkrijksniveau

Op koninkrijksniveau wordt het Statuut aangepast. Daarmee dienen alle landen van het Koninkrijk, dus ook Aruba, in te stemmen.⁴ Maar de grootste operatie op dit niveau betreft de vijf zogenaamde consensus-rijkswetten. Dat zijn wetten, gebaseerd op artikel 38 lid 2 van het Statuut, waarin aangelegenheden van de betrokken landen met onderlinge overeenstemming op koninkrijksniveau worden geregeld. In vijf consensus-rijkswetten worden vijf onderwerpen geregeld: Financieel toezicht, het Gemeenschappelijk Hof van Justitie, de openbaar ministeries, de Politie en de Raad voor de Rechtshandhaving. Daarnaast zijn er voor de herstructurering nog een paar reguliere rijkswetten nodig.

De grootste operatie op koninkrijksniveau betreft de vijf zogenaamde consensus-rijkswetten waarin vijf onderwerpen worden geregeld: Financieel toezicht, het Gemeenschappelijk Hof van Justitie, de openbaar ministeries, de Politie en de Raad voor de Rechtshandhaving

* Prof. mr. L.J.J. Rogier is als hoogleraar Staats- en bestuursrecht verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en als bijzonder hoogleraar Staats- en bestuursrecht aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen.

1 Op Bonaire bestaan echter plannen om op 3 september 2010 nog een referendum te houden waarin de bevolking zich mag uitspreken over de feitelijke invulling van de optie 'directe band met Nederland'.
2 Bij het afsluiten van deze bijdrage op 12 juli 2010 is die wetgeving nog niet geheel afgerond. De rijkswetgeving is op 6 juli 2010 door de Eerste Kamer aanvaard. De zgn. BES-wetgeving is op 11 mei 2010 voor het overgrote deel door de Eerste Kamer vastgesteld. Het restant staat daar op 28 september 2010 op de agenda.
3 Zie voor een uitgebreider overzicht: H.G. Hoogers, 'De herstructurering van het Koninkrijk als lakmoesproef, deel 1', *Tijdschrift voor Constitutioneel Recht* (TvCR) 2010-3, p. 256-285. Deel 2 volgt in afl. 4.
4 Art. 55 Statuut.

2.1 Statuut

Het land de Nederlandse Antillen verdwijnt uit het Statuut. Een nieuw artikel 1 bepaalt dat het Koninkrijk de landen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten omvat. Het artikel bepaalt voorts dat Bonaire, Sint Eustatius en Saba elk deel uitmaken van het staatsbestel van Nederland. Opmerkelijk is dat in het Statuut (voorlopig) ook is geregeld dat voor deze eilanden regels kunnen gelden die afwijken van wat in de rest van Nederland geldt. Zo is voor de oprichting van openbare lichamen als bijzondere gemeenten, het afwijken van regelgeving voor die openbare lichamen van wat elders in Nederland geldt, het kiesrecht voor de Eerste Kamer door de eilandsraden van de BES-eilanden en het toekennen van rechtsprekende bevoegdheid op de BES-eilanden aan het Gemeenschappelijk Hof van Justitie eigenlijk vooraf een wijziging van de Nederlandse Grondwet nodig. Maar het Statuut gaat voor op de Grondwet⁵ en het Statuut is nu eenmaal gemakkelijker te wijzigen dan de Grondwet.⁶

Bij de behandeling van de rijkswet tot wijziging van het Statuut zegde de regering op aandringen van de Tweede Kamer wel toe dat een wetsvoorstel tot herziening van de Grondwet nog voor de zomer van 2010 aan de Raad van State wordt aangeboden. Inmiddels is een concept-wetsvoorstel voor consultatie op internet gezet.⁷ Daarin is onder meer geregeld dat de leden van de Eerste Kamer worden gekozen door de eilandsraden van de BES.⁸

Hoewel van de gelegenheid geen gebruik is gemaakt om het uit 1954 daterende Statuut grondig te herzien⁹ zijn wel nog twee andere onderwerpen in de rijkswet tot wijziging van het Statuut meegenomen. Bij rijksregeling kunnen voorzieningen worden getroffen voor de behandeling van conflicten tussen het Koninkrijk en de landen en tussen de landen onderling.¹⁰ En met betrekking tot de totstandkoming en uitvoering van verdragen kunnen onderling samenwerkingsafspraken worden gemaakt en kan het Koninkrijk zo nodig namens de landen implementatiemaatregelen treffen.¹¹

2.2 Financieel toezicht

In 2008 was reeds bij een consensus-algemene maatregel van rijksbestuur¹² tijdelijk financieel toezicht op de Nederlandse Antillen en op de eilandgebieden Curaçao en Sint Maarten in het leven geroepen, omdat Nederland de verplichting op zich had genomen de schulden van de Nederlandse Antillen en de eilandgebieden te saneren. De eveneens als

tijdelijk bedoelde consensusrijkswet Financieel toezicht komt na 10-10-10 in de plaats van deze algemene maatregel van rijksbestuur. De wet is erop gericht dat de nieuwe landen Curaçao en Sint Maarten structureel gaan voldoen aan de begrotingsnormen die zijn verankerd in de eigen wetgeving, zodat het toezicht op den duur overbodig wordt. Een College financieel toezicht (Cft) is met het toezicht op de naleving van de wet belast. In het uiterste geval kan de koninkrijksregering aanwijzingen geven op het punt van financieel beleid en beheer. Vooral ten aanzien van Sint Maarten bestaat in de Tweede Kamer twijfel of men daar de vereiste begrotingsdiscipline in acht neemt. Daarom heeft de regering op aandringen van de Tweede Kamer in overleg met Curaçao en Sint Maarten alvast een algemene maatregel van rijksbestuur – de ‘Samenwerkingsregeling waarborging plannen van aanpak landstaken Curaçao en Sint Maarten’ – opgesteld om de eilanden onder verhoogd toezicht te plaatsen als zij niet op tijd klaar zijn voor volledige zelfstandigheid.¹³

Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie krijgt als ‘buitenlandse’ rechterlijke instantie derhalve rechtsmacht in een deel van Nederland

2.3 Gemeenschappelijk Hof van Justitie

De consensusrijkswet Gemeenschappelijk Hof van Justitie bouwt voort op de succesvolle samenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Aruba in een Gemeenschappelijk Hof van Justitie voor deze beide landen. De consensusrijkswet regelt de organisatie van de rechtspraak voor Curaçao, Aruba, Sint Maarten en de BES-eilanden. Het Hof krijgt als ‘buitenlandse’ rechterlijke instantie derhalve rechtsmacht in een deel van Nederland.¹⁴ Aan het Hof is opgedragen de rechtspraak in het civiele recht, het strafrecht en het bestuursrecht (behalve in het ambtenarenrecht en belastingrecht; daar zijn bijzondere colleges voor). Het bestaat uit een Gerecht in eerste aanleg voor elk van de drie landen en voor de BES-eilanden gezamenlijk en één instantie voor hoger beroep, het ‘Hof’, dat op alle eilanden zitting kan houden. Aruba claimde in de nieuwe opzet aanvankelijk de vestigingsplaats van het Hof, maar deze is onder druk van Nederland toch in Curaçao terecht gekomen.¹⁵ Curieus is dat voor rechter-plaatsvervangers een voltooide juridische opleiding geen vereiste is

5 Art. 5 lid 2 Statuut.

6 Het Statuut wordt gewijzigd bij rijkswet met een gewone meerderheid (art. 55 Statuut). Voor een grondwetswijziging zijn twee lezingen nodig en in tweede lezing tweede derde meerderheid van het aantal uitgebrachte stemmen (art. 137 Grondwet).

7 Zie www.internetconsultatie.nl/grondwetbeseilanden, geraadpleegd op 12 juli 2010.

8 In (de rest van) Nederland worden de leden van de Eerste Kamer gekozen door de leden van provinciale staten. Zie art. 55 Grondwet.

9 Staatssecretaris Bijleveld heeft op aandringen van het Tweede Kamerlid Bochove wel toegezegd rond 1 januari 2011 met een visie op de actualisering en modernisering van het Statuut te zullen komen. Zie *Handelingen II* 2009/10, nr. 76, p. 6503 (14 april 2010).

10 Art. 12a en 38a nieuw Statuut.

11 Art. 27 leden 2 en 3 nieuw Statuut.

12 Besluit van 10 november 2008, Stcrt. 2008/512. Vgl. ook het ontwerp voor een nieuw Besluit van 30 januari 2009, Stcrt. 2009/733.

13 *Kamerstukken II* 2009/10, 31 568, nr. 68, p. 3. De vindplaats van de amvrb was bij het schrijven van deze bijdrage nog niet bekend.

14 Zie daarvoor P.P.T. Bovend'Eert, ‘Een nieuwe bestuursstructuur voor het Gemeenschappelijk Hof van Justitie’, *TAR Justicia* 2008-3, p. 183-193.

15 Zie *Kamerstukken II* 2009/10, 32 213, nr. 46, p. 93-94.

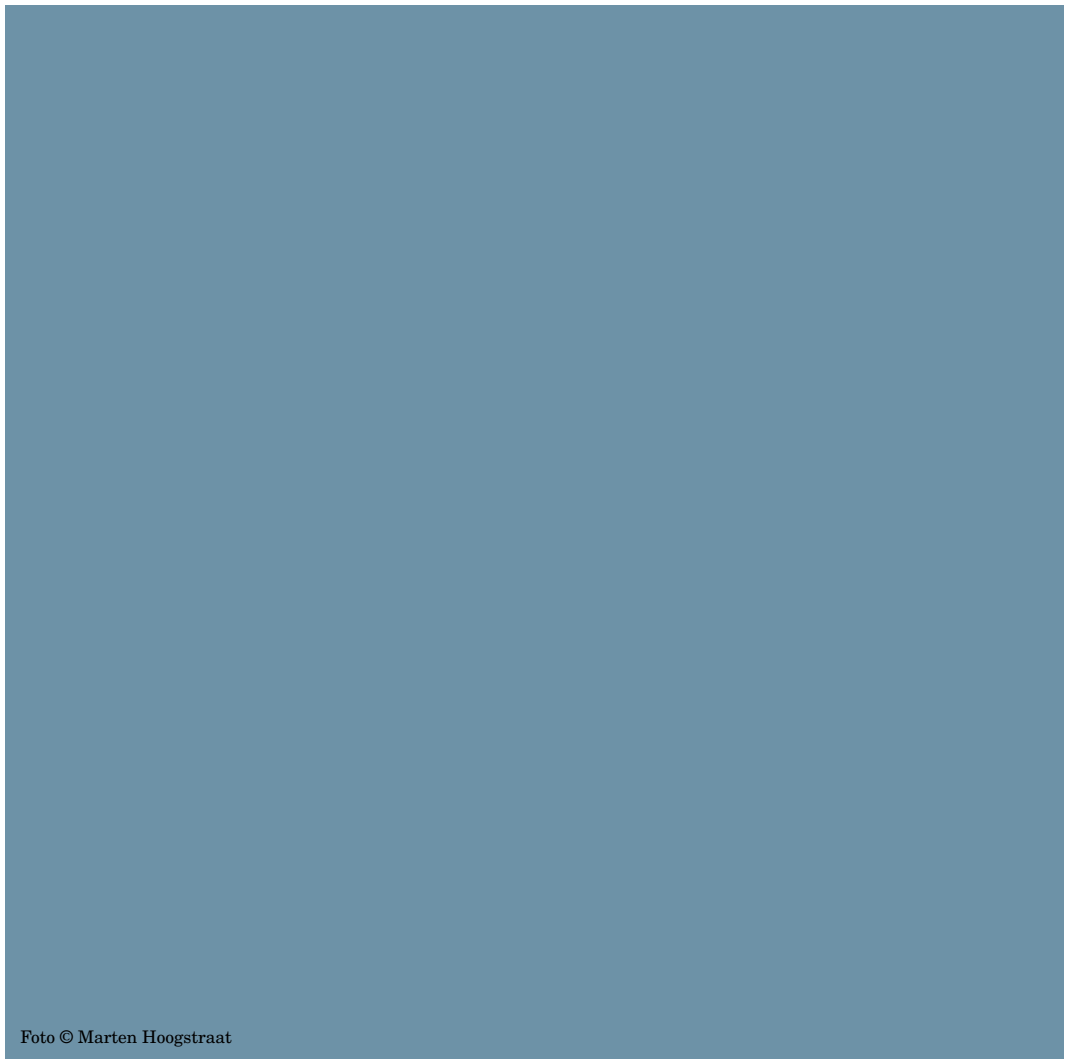

Foto © Marten Hoogstraat

en dat voor rechter-plaatsvervangers in eerste aanleg de eis van onverenigbare betrekkingen (zoals Gouverneur, minister, advocaat of notaris), die geldt voor leden van het Hof, niet geldt. De reden van dat laatste is dat op de kleinste eilanden niet permanent een rechter aanwezig kan zijn.¹⁶ Het functioneel leeftijdsontslag van de rechters is bij amendement gelijkgetrokken aan dat in Nederland en op zeventig jaar gesteld. Met airco in huis tellen tropenjaren kennelijk niet dubbel meer. Krachtens de nieuwe Rijkswet cassatierecht-spraak voor Aruba, Curaçao, Sint Maarten en voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba (voorheen: Cassatieregeling voor de Nederlandse Antillen en Aruba) zijn de mogelijkheden tot beroep in cassatie bij de Hoge Raad gelijkgetrokken met de situatie in Nederland, waar beroep in cassatie mogelijk is in burgerlijke zaken, strafzaken en belastingzaken. Het Gemeenschappelijk Hof is dus zelf de hoogste instantie voor algemene bestuursrechtspraak. Om het werk voor het Hof niet te ingewikkeld

te maken hebben Nederland, het Land de Nederlandse Antillen, Curaçao en Sint Maarten afgesproken het civiele, straf- en bestuursprocesrecht eenvormig te houden.¹⁷

Het functioneel leeftijdsontslag van de rechters is bij amendement gelijkgetrokken aan dat in Nederland en op zeventig jaar gesteld. Met airco in huis tellen tropenjaren kennelijk niet dubbel meer

2.4 Openbaar Ministeries

De Rijkswet openbare ministeries van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba heeft betrekking op de inrichting, organisatie en het beheer van de openbare ministeries van deze landen en eilanden en op de onderlinge samenwerking

¹⁶ *Kamerstukken II* 2008/09, 32 017 (R1884), nr. 3, p. 12 en 2009/10, 32 213, nr. 23, p. 11.

¹⁷ Besloten op Sint Maarten op 26 november 2008 in de Politieke Stuurgroep Staatkundige veranderingen, waarin vertegenwoordigd zijn: Nederland, het Land de Nederlandse Antillen, Curaçao en Sint Maarten. *Kamerstukken II* 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 23, p. 32.

tussen deze openbare ministeries. Er zijn volgens deze wet drie openbare ministeries: één in elk van beide genoemde landen en één voor de drie BES-eilanden gezamenlijk. Aan het hoofd daarvan staat één procureur-generaal. De openbare ministeries zijn elk ondergeschikt aan de minister van justitie van het land waartoe zij behoren. De wet heeft geen betrekking op Aruba. Dat land houdt zijn eigen openbaar ministerie en procureur-generaal. De openbare ministeries zijn belast met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en met andere bij landsverordening of wet vastgestelde taken.¹⁸ De minister van Justitie in elk van de landen (voor de BES-eilanden: de Nederlandse minister van Justitie) kan de procureur-generaal algemene aanwijzingen geven voor de opsporing en vervolging van strafbare feiten in zijn land. Indien een minister zo'n voornemen heeft, legt hij dat ter toetsing voor aan het Gemeenschappelijk Hof. Indien het Hof daarmee akkoord gaat, moet de procureur-generaal de aanwijzing opvolgen.¹⁹ Een punt van discussie betrof de aanvankelijk opgenomen bevoegdheid van de Nederlandse minister van Justitie om in zijn hoedanigheid van lid van de raad van ministers van het Koninkrijk aanwijzingen te geven aan de procureur-generaal. Deze bevoegdheid is op advies van de Raad van State van het Koninkrijk geschrapt.²⁰ Daarvoor in de plaats is gekomen dat deze procureur-generaal ten minste tweemaal per jaar overleg voert met een lid van het College van procureurs-generaal in Nederland over opsporing en vervolging van grensoverschrijdende criminaliteit en andere aangelegenheden die van gemeenschappelijk belang zijn voor de strafrechtelijke rechtshandhaving in de landen en in het Europese deel van Nederland. Dit overleg strekt tevens tot het maken van afspraken over onderlinge hulp en bijstand. Voor dit overleg wordt de procureur-generaal van Aruba uitgenodigd.²¹

2.5 Politie

De Consensusrijkswet Politie regelt de inrichting, de organisatie, het gezag over en het beheer van de politie in Curaçao, Sint Maarten en op de BES-eilanden. In onderling overleg is er uitdrukkelijk voor gekozen dat elk van de landen een lokaal politiekorps onder leiding van een eigen korpschef heeft, dat uitsluitend onder lokaal gezag staat. De wet verplicht onder meer tot het treffen van onderlinge regelingen die garanderen dat overal dezelfde ambtsinstructie geldt, de kwaliteitscriteria en de opleidings- en trainingseisen gelijk zijn,

de basisuitrusting dezelfde is en politiegegevens in de praktijk uitwisselbaar zijn. Een essentieel onderdeel van de wet vormt het samenwerkingsverband, genaamd 'gemeenschappelijke voorziening politie' (GVP) onder leiding van een afzonderlijke directeur, door middel waarvan politieambtenaren, materieel en middelen beschikbaar worden gesteld aan korpsen voor de uitvoering van onderzoeken naar grensoverschrijdende en georganiseerde criminaliteit en interregionale en internationale rechtshulp.²² Indien deze samenwerking niet of onvoldoende tot stand komt kan een voorziening worden getroffen door middel van een algemene maatregel van rijksbestuur.²³ Een bijzonder punt van discussie bij de behandeling van de wet betrof de handhaving van het bestaande door Nederland gefinancierde Recherche Samenwerkingsteam (RST). Om de continuïteit in de bestrijding van grensoverschrijdende en georganiseerde criminaliteit te garanderen, blijft dit team voor een periode van vier jaar actief, zodat er genoeg tijd is voor de oprichting van een eigen GVP voor dit doel.

Uitdrukkelijk is ervoor gekozen dat elk van de landen een lokaal politiekorps onder leiding van een eigen korpschef heeft, dat uitsluitend onder lokaal gezag staat

2.6 Raad voor de Rechtshandhaving

De Consensusrijkswet Raad voor de Rechtshandhaving voorziet in een interlandelijk orgaan van Curaçao, Sint Maarten en Nederland belast met de algemene inspectie van de effectiviteit, de kwaliteit en de samenwerking van verschillende diensten en instellingen die deel uitmaken van de justitiële keten in Curaçao, Sint Maarten en op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Om praktische redenen is de inspectie van alle politietaken, dus zowel de justitiële taken als de taken met het oog op handhaving van de openbare orde, in één hand gelegd. Het betreft derhalve een inspectiedienst op koninkrijksniveau wiens toezicht-taken zich uitstrekken tot alle organisaties op het terrein van de rechtshandhaving (van 'flik tot lik'²⁴), behalve het Gemeenschappelijk Hof van Justitie. De Raad is bevoegd uit eigen beweging of op verzoek van de verantwoordelijke minister onderzoek in te stellen bij genoemde instellingen. De Raad stelt naar aanleiding daarvan een inspectierapport op

18 Art. 9 Rijkswet openbare ministeries van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

19 Art. 17 Rijkswet openbare ministeries van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

20 Vgl. *Kamerstukken II* 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 46, p. 96-97.

21 Art. 36a Rijkswet openbare ministeries van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

22 Art. 20 lid 1 Rijkswet politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

23 Art. 52 Rijkswet politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba verwijst daartoe naar art. 51 Statuut.

24 Aldus mw. Van Toorenburg (CDA), *Kamerstukken II* 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 45, p. 62.

voor de verantwoordelijke minister. Daarin kan de Raad aanbevelingen doen met betrekking tot eventueel te treffen maatregelen. De minister beslist hoe hij daarmee omgaat. De rapportages van de Raad worden door de betrokken minister aan het volksvertegenwoordigende lichaam van zijn land gestuurd.²⁵ Indien de betrokken minister stelselmatig geen gevolg geeft aan de aanbevelingen van de Raad, kan de Raad daarvan mededeling doen aan het vertegenwoordigend lichaam van het betrokken land en aan de raad van ministers van het Koninkrijk.²⁶ De Raad heeft dus geen eigen bevoegdheden tot het nemen van daadwerkelijke maatregelen. De wet biedt voorts de mogelijkheid dat elk van de landen de Raad belast met advisering over de behandeling van klachten over gedragingen van organisaties in de justitiële keten alsmede met het toezicht op de verwerking van politiegegevens.²⁷

2.7 Andere rijks wetten

Behalve de hiervoor genoemde consensusrijks wetten is er ook een aantal reguliere rijks wetten – rijks wetten over koninkrijksaangelegenheden – in behandeling die verband houden met de herstructurering van het Koninkrijk. Zo zijn er nieuwe reglementen opgesteld voor de beide gouverneurs van Curaçao en Sint Maarten. Deze zijn identiek aan de bestaande reglementen voor de gouverneurs van Aruba en de Nederlandse Antillen. Nodig was ook de aanpassing bij rijks wet van de zee grenzen tussen Curaçao en Bonaire en tussen Sint Maarten en Saba is (voor liefhebbers; zie het bij deze wet gevoegde kaartje).²⁸ Verder is er de Rijks wet aanpassing rijks wetten aan de oprichting van de nieuwe landen Curaçao en Sint Maarten (Raron) waarbij rijks wetten, zoals de Paspoort wet en de Wet op het Nederlanderschap, terminologisch worden aangepast aan de nieuwe landen. Een nieuwe Rijks wet personenverkeer, die de toelating tot en het verblijf in de verschillende landen van het Koninkrijk moet gaan regelen, levert nog zo veel discussie op dat deze nog niet is ingediend.

Een nieuwe Rijks wet personenverkeer, die de toelating tot en het verblijf in de verschillende landen van het Koninkrijk moet gaan regelen, levert nog zo veel discussie op dat deze nog niet is ingediend

3 De BES-eilanden

Op landsniveau is de inrichting van het bestuur – voor zover niet op koninkrijksniveau of bij consensuswetgeving geregeld – aan de landen overgelaten.²⁹ Dat betekent dat de nieuwe landen Curaçao en Sint Maarten en voor de BES-eilanden Nederland, binnen de randvoorwaarden die het Statuut stelt, daarvoor zelfstandig regels vaststellen. De BES-wetgeving is derhalve gewone Nederlandse wetgeving, al zijn er exotische namen voor bedacht. De WolBES, de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de IBES, de Invoerings wet openbare lichamen BES en de FinBES, de Wet financiën openbare lichamen BES geven de BES-eilanden hun plaats in het Nederlandse staatsbestel. De status van de BES in Europees verband, als Land en Gebied Overzee (LGO), blijft ongewijzigd. Dat blijft hier verder buiten beschouwing.³⁰ Voor de korte termijn leidde dat alles tot een gigantische aanpassingswetgevingsoperatie: de ABES I, IIA, IIB en III. Bovendien was er nog een klein aantal specifieke BES-wetten nodig. Hierna ga ik kort op de verschillende BES-wetten in.

Op landsniveau is de inrichting van het bestuur – voor zover niet op koninkrijksniveau of bij consensuswetgeving geregeld – aan de landen overgelaten

3.1 Openbare lichamen

De WolBES³¹ voorziet in een bijzondere vorm van decentraal bestuur binnen Nederland die vergelijkbaar is met gemeenten. De BES-eilanden krijgen de status van openbare lichamen in de zin van artikel 134 van de Nederlandse Grondwet. In de wet wordt de instelling en inrichting van deze openbare lichamen geregeld, de samenstelling en de bevoegdheid van hun besturen, de openbaarheid van hun vergaderingen, het toezicht op deze besturen door een Rijksvertegenwoordiger (want het provinciale niveau ontbreekt) en de verhouding tot het Rijk. De wet is verder grotendeels gebaseerd op de Nederlandse Gemeentewet, maar de Antilliaanse namen van drie vertrouwde bestuursorganen blijven in deze wet gehandhaafd: eilandsraad, bestuurscollege en gezaghebber.

De status van openbaar lichaam was niet onomstreden. De eilandgebieden zijn geen gemeenten en ze maken ook geen deel uit van een (Nederlandse) provincie. Daarmee wijkt

²⁵ Art. 30 Rijks wet Raad voor de Rechtshandhaving.

²⁶ Art. 32 Rijks wet Raad voor de Rechtshandhaving.

²⁷ *Kamerstukken II* 2008/09, 32 020 (R1887), nr. 3, p. 1 en *Kamerstukken II* 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 23, p. 22.

²⁸ Zie *Kamerstukken II* 2008/09, 32 041 (R1890).

²⁹ Zie art. 41 Statuut dat bepaalt dat de landen zelfstandig hun eigen aanlegenheden behartigen.

³⁰ Zie daarover H.G. Hoogers, 'De BES-eilanden, de Grondwet en het Europees recht', *RegelMaat* 2009-1, p. 5-24, en F.H. van der Burg, 'De BES-eilanden van buiten de Europese Unie naar binnen de Europese Unie', *RegelMaat* 2009-4, p. 230-232 en de reactie van Hoogers, p. 233-234.

³¹ *Kamerstukken I* 2009/10, 31 954, op 11 mei 2010 zonder stemming aangenomen door de Eerste Kamer.

deze vorm van territoriale decentralisatie af van de Grondwet.³² In de rijkswet tot wijziging van het Statuut is opgenomen dat het artikel, waarin is bepaald dat de BES-eilanden deel uitmaken van Nederland en dat daarvoor afwijkende regelgeving mogelijk is, zal vervallen op het moment dat bij de Grondwet daarin wordt voorzien.

De eilandgebieden zijn geen gemeenten en ze maken ook geen deel uit van een (Nederlandse) provincie. Daarmee wijkt deze vorm van territoriale decentralisatie af van de Grondwet

3.2 Invoeringswet BES

In de slotverklaring over de toekomstige staatkundige positie van de BES-eilanden³³ is opgenomen dat bij de aanvang van de nieuwe staatsrechtelijke positie op deze eilanden de wetgeving die daar van kracht is, in beginsel van kracht zal blijven. Geleidelijk aan zal deze wetgeving worden vervangen door Nederlandse wetgeving.³⁴ Er is zorgvuldig geanalyseerd op welke punten afgeweken moest worden. De basis daarvoor is de bepaling uit de rijkswet tot wijziging van het Statuut inhoudende dat 'voor deze eilanden regels kunnen worden gesteld en andere specifieke maatregelen kunnen worden getroffen met het oog op de economische en sociale omstandigheden, de grote afstand tot het Europese deel van Nederland, hun insulaire karakter, kleine oppervlakte en bevolkingsomvang, geografische omstandigheden, het klimaat en andere factoren waardoor deze eilanden zich wezenlijk onderscheiden van het Europese deel van Nederland'.³⁵ Deze afwijkingen leiden dus tot ongelijke behandeling binnen de eenvormige rechtsorde van het land Nederland.³⁶

Bij de aanvang van de nieuwe staatsrechtelijke positie op de BES-eilanden zal de wetgeving die daar van kracht is, in beginsel van kracht blijven. Geleidelijk aan zal deze wetgeving worden vervangen door Nederlandse wetgeving

De IBES³⁷ regelt overeenkomstig de hiervoor genoemde slotverklaring dat de Antilliaanse regelingen die zijn opgenomen in de bijlage van deze wet (voorlopig) van toepassing blijven en worden omgevormd tot Nederlands recht. De in Nederland geldende wetgeving zal in beginsel niet van toepassing zijn, tenzij dat uitdrukkelijk is bepaald. Op een aantal terreinen wordt regelgeving op amvb-niveau vastgesteld, waar in Nederland de materie op het niveau van formele wet is geregeld. Delegatiegrondslagen hiervoor zijn opgenomen in hoofdstuk 6 IBES. Om snel fouten te kunnen herstellen en omissies te kunnen meenemen bevat de IBES een aantal bijzondere bevoegdheden, zoals het bij ministeriële regeling toevoegen of verwijderen van Antilliaanse regelingen in/uit de bijlage; het wijzigen bij ministeriële regeling van wetten en amvb's tot een jaar na de transitiedatum en het treffen van voorzieningen bij ministeriële regeling, waarbij eventueel wordt afgeweken van een wet of amvb, eveneens tot een jaar na de transitiedatum. Uiteraard zullen de bij ministeriële regeling aangebrachte wijzigingen en voorzieningen die afwijken van de wet zo spoedig mogelijk bij wet moeten worden bekrachtigd.³⁸

Voor de staatkundige veranderingen is een gezonde startpositie voor de eilanden belangrijk. Cruciaal is dat de overheidsfinanciën op orde zijn

3.3 Financiële verhoudingen

In de WolBES zijn niet – zoals in de Gemeentewet – de financiële verhoudingen van de openbare lichamen geregeld. Dat is geschied in de FinBES.³⁹ Deze wet regelt de financiële verhoudingen van de openbare lichamen tot het Rijk, de financiële functie, waaronder begrepen de begrotingscyclus en het financiële toezicht en de belastingen van de openbare lichamen.

Voor de staatkundige veranderingen is een gezonde startpositie voor de eilanden belangrijk. Cruciaal daarbij is dat de overheidsfinanciën op orde zijn. Hiervoor is onder meer het financieel toezicht in het leven geroepen. Het College financieel toezicht (Cft) is sinds eind 2007 actief voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

3.4 Aanpassingswetgeving

De verschillende ABES bevatten wijzigingen van Nederlands-Antilliaanse regelgeving die in de openbare lichamen als Nederlandse

32 Zie daarover Lodewijk Rogier, 'De inlijving van Bonaire, Sint Eustatius en Saba bij Nederland', *NJB* 2008, p. 2587-2588 en M.M. Bense en E.B. Pronk, 'Constitutionele aspecten bij de staatkundige hervorming van het Koninkrijk', *TvCR* 2010-1, p. 61-68.

33 Slotverklaring van de Miniconferentie over de toekomstige staatkundige positie van Bonaire, Sint Eustatius en Saba op 10 en 11 oktober 2006 te Den Haag, punt A.5.

34 Zie daarover R.A. Schilstra, 'Wetgeving voor de BES', *RegelMaat* 2009-1, p. 24-36.

35 Art. 1 lid 2 (nieuw) Statuut.

36 Kritisch daarover zijn L. Ling Ket On en N. Verheij, 'Bestuursrecht op de BES', *RegelMaat* 2009-1, p. 37-38.

37 *Kamerstukken I* 2009/10, 31 957, ook op 11 mei 2010 zonder stemming aangenomen door de Eerste Kamer.

38 Zie in kritische zin hierover: M. Nap, 'Kanttekeningen bij de Invoeringswet-BES', *RegelMaat* 2009-4, p. 235-239.

39 *Kamerstukken I* 2009/10, 31 958, eveneens op 11 mei 2010 zonder stemming aangenomen door de Eerste Kamer.

wetten gelden en aanpassingen van bestaande Nederlandse wetten die meteen bij aanvang van de nieuwe positie in de openbare lichamen van kracht zijn. Het gaat hier om een omvangrijk pakket wetgeving dat onderwerpen bevat afkomstig uit verschillende departementen. In de eerste ABES zijn tevens meegenomen de wijzigingen in Nederlandse wetgeving die verband houden met de oprichting van de nieuwe landen Curaçao en Sint Maarten.⁴⁰ De tweede ABES met rugnummer A⁴¹ bevat aanvullingen op de eerste ABES en op de IBES. Een tweede ABES met rugnummer B zal gaan over onderwijswetgeving. Deze wet is evenals een derde ABES, die weer wijzigingen op en aanpassingen van de eerste ABES en andere BES-wetgeving bevat, bij het schrijven van deze bijdrage nog in voorbereiding.

Gevoelige onderwerpen in de aanpassingswetgeving betreffen de invoering van het homohuwelijk en de legalisering van euthanasie en abortus. De eilandsraad van Sint Eustatius nam daartegen zelfs een motie aan. Aanvankelijk wilde de Nederlandse regering voor de regeling van deze onderwerpen op de BES ruim de tijd nemen, maar de Tweede Kamer bepaalde de legalisering van abortus op één jaar en euthanasie op twee jaar en de invoering van het homohuwelijk ook op twee jaar na 10-10-10.⁴²

Gevoelige onderwerpen in de aanpassingswetgeving betreffen de invoering van het homohuwelijk en de legalisering van euthanasie en abortus

Aparte aandacht vergt de Algemene wet bestuursrecht.⁴³ Het procesrechtelijk deel van deze wet (hoofdstukken 6, 7 en 8) zal niet van kracht zijn op de BES-eilanden. Daarvoor in de plaats komt een aparte Wet administratieve rechtspraak BES (WarBES), die is afgeleid van de Nederlands-Antilliaanse Landsverordening administratieve rechtspraak (Lar). Dat betekent dat de algemene bestuursrechtelijke rechtsbescherming op de BES-eilanden vooralsnog beperkt blijft tot beschikkingen. Maar delen van de Awb zijn in de van oorsprong Antilliaanse wetgeving ingevoegd⁴⁴ en andere delen⁴⁵ zijn van overeenkomstige toepassing op wetgeving die van herkomst Nederlands is.⁴⁶ Een complicatie vormt ook de bestuurspraak, omdat op Bonaire in hoofdzaak Papiaments wordt gesproken en op Sint Eustatius en Saba Engels.

3.5 Specifieke BES-wetgeving

Naast de verschillende ABES-wetten is er voor de BES-eilanden specifieke wetgeving in het leven geroepen.⁴⁷ Zo is de Kieswet aangepast waardoor inwoners van de BES-eilanden kunnen meestemmen voor de Tweede Kamer en de leden van de Eerste Kamer kunnen worden gekozen door de eilandsraden van de BES-eilanden.⁴⁸

Naast de verschillende ABES-wetten is er voor de BES-eilanden specifieke wetgeving in het leven geroepen

Verder is er specifieke wetgeving nodig voor de brandweerbepaling, de rampenbestrijding en crisisbeheersing, het geldstelsel,⁴⁹ de belastingen, douane en accijnzen en de bescherming van persoonsgegevens.

In afwachting van een definitieve regeling in de hiervoor genoemde Rijkswet personenverkeer die voor het gehele Koninkrijk gaat gelden, is in een aparte overgangsregeling voor de bestaande toelating- en uitzettingswetgeving bepaald dat Europese Nederlanders voorlopig geen vrije toegang krijgen tot de BES-eilanden om te voorkomen dat de eilanden worden overspoeld door nieuwkomers.⁵⁰

4 Curaçao en Sint Maarten

Curaçao en Sint Maarten nemen in beginsel de bestaande Nederlands-Antilliaanse wetgeving over.⁵¹ In het kader van de afspraak over eenvormig procesrecht zijn ook de beide nieuwe, van de Nederlands-Antilliaanse Landsverordening administratieve rechtspraak afgeleide, Landsverordeningen administratieve rechtspraak voor Curaçao en Sint Maarten vrijwel identiek.

Geheel nieuw zijn de grondwetten – staatsregelingen geheten – die voor Curaçao en Sint Maarten zijn opgesteld

Geheel nieuw zijn de grondwetten – staatsregelingen geheten – die voor de beide landen zijn opgesteld. Daarvoor heeft de meest recente grondwet in het Koninkrijk, de staatsregeling van Aruba, model gestaan.⁵² De belangrijkste instituties in deze staatsrege-

40 *Kamerstukken I* 2009/10, 31 959, op 11 mei 2010 zonder stemming, maar wel met aantekening van de ChristenUnie en de SGP door de Eerste Kamer aangenomen.

41 *Kamerstukken II* 2009/10, 32 368.

42 *Kamerstukken II* 2009/10, Aanhangsel handelingen 2469.

43 Zie verder daarover: Ling Ket On en Verheij 2009, p. 37-38.

44 Bijvoorbeeld handhavingsbevoegdheden in hoofdstuk 5 Awb.

45 Zoals de hoofdstukken 1 t/m 5, 9 en 10 Awb.

46 *Kamerstukken II* 2008/09, 31 954, nr. 3 (MvT Wol-BES), par. 1.7.5.

47 Zie daarover R.A. Schilstra, 'Wetgeving voor de BES', *RegelMaat* 2009-1, p. 24-36.

48 Zie daarover Bense en Pronk 2010, p. 65-66.

49 Op de BES-eilanden zal de US-dollar vanaf oktober 2010 wettig betaalmiddel zijn.

50 *Kamerstukken II* 2009/10, 32 282, nr. 10, p. 3.

51 Ingevolge art. 60b (nieuw) van het Statuut is de oude eilandelijke regelgeving van beide nieuwe landen per 10-10-10 gepromoveerd tot landswetgeving.

52 Zie daarover P.P.T. Bovend'Eert, 'De concept-staatsregeling van Curaçao. Een moderne grondwet voor een zelfstandig land van het Koninkrijk', *TAR Justicia* 2006-3, p. 101-109.

lingen, zoals de regering en de volksvertegenwoordiging, worden op hoofdlijnen overigens gedictieerd door het Statuut, dat bepaalt dat de landen bij hun wetgeving en bestuur de bepalingen van het Statuut in acht moeten nemen.⁵³ Het Statuut schrijft in een nieuwe bepaling voor hoe de staatsregelingen voor Curaçao en Sint Maarten tot stand dienen te komen. De ontwerpen daartoe worden, na peiling vooraf van de regering van het Koninkrijk, met tweederde meerderheid vastgesteld door de oude eilandsraden. En als er wel een meerderheid maar geen tweederde meerderheid wordt behaald worden er verkiezingen gehouden voor de eilandsraad en kan het ontwerp daarna met een gewone meerderheid worden vastgesteld. De staatsregeling wordt vervolgens goedgekeurd door de regering van het Koninkrijk.⁵⁴

Inhoudelijk valt in deze twee nieuwste grondwetten in het Koninkrijk een aantal punten op.⁵⁵ Het meest opmerkelijk is wel de regeling van constitutionele toetsing. De Staatsregeling van Sint Maarten bepaalt dat de rechter landsverordeningen (wetten in formele zin) integraal kan toetsen aan de staatsregeling.⁵⁶ De staatsregeling van Curaçao maakt dit ook mogelijk, maar beperkt de toetsing tot die aan klassieke grondrechten,⁵⁷ zoals ook in de staatsregeling van Aruba⁵⁸ en het Nederlandse wetsvoorstel Halsema⁵⁹ is bepaald.

Inhoudelijk valt in de twee nieuwste grondwetten in het Koninkrijk een aantal punten op. Het meest opmerkelijk is de regeling van constitutionele toetsing

Beide staatsregelingen kennen, eveneens in navolging van de Arubaanse staatsregeling, een geschreven vertrouwensregel: 'Indien een minister het vertrouwen van de Staten niet langer heeft, stelt hij zijn ambt ter beschikking.'⁶⁰ In Nederland is deze regel ongeschreven recht.

Beide staatsregelingen bepalen voorts dat de overheid bij haar taak openbaarheid moet betrachten en normen voor deugdelijk financieel bestuur in acht moet nemen. De staatsregeling van Curaçao bevat gedetailleerde regels voor de begroting. Voor de op de begroting van een begrotingsjaar opgenomen uitgaven voor de gewone dienst en de kapitaaldienst dient volledige dekking aanwezig te zijn. En

de omvang van leningen wordt begrensd door een vast te stellen rentelastnorm. Verder moet er met een sluitende meerjarenbegroting worden gewerkt.⁶¹ De staatsregeling van Sint Maarten is op dat punt minder dwingend. Zij bepaalt slechts dat de jaarbegroting en meerjarenbegroting sluitend zullen zijn.⁶²

In de staatsregeling van Sint Maarten is opgenomen dat een minister die wegens het begaan van een bij landsverordening aangevoerd misdrijf is veroordeeld, van rechtswege wordt ontheven uit zijn ambt en is uitgesloten van verkiesbaarheid. Hetzelfde geldt voor een veroordeeld Statenlid.⁶³ De staatsregeling van Curaçao gaat op dit punt veel minder ver. Voor een minister bevat ze geen regels dienaangaande. Voor het vervallen van het lidmaatschap van de Staten verwijst de Curaçaose staatsregeling naar bij landsverordening te stellen regels.⁶⁴

Op Curaçao heeft een eerste stemming over de ontwerp-staatsregeling op 19 juni 2010 geen tweederde meerderheid in de huidige eilandsraad behaald. Belangrijk breekpunt was het ontbreken van een regeling voor ontslag van een minister na een veroordeling. De vaststelling van de staatsregeling is derhalve aan de nieuwe eilandsraad na vervroegde verkiezingen op 27 augustus van dit jaar. Op Sint Maarten wordt de ontwerp-staatsregeling eerst aangepast aan het 'gevoelen' dat de koninkrijksregering heeft geuit over het ontwerp. De stemming over het aangepaste ontwerp vindt naar verwachting eind juli van dit jaar in de eilandsraad plaats.

5 De transitiefase

Een paar korte opmerkingen over de transitiefase die voorafgaat aan 10-10-10. In deze fase wordt als het belangrijkste risico gesignaleerd dat het land de Nederlandse Antillen feitelijk al is ontmanteld, terwijl de nieuw te vormen landen nog niet aan de afgesproken criteria voldoen en nog niet klaar zijn om de nieuwe taken over te nemen. Curaçao en Sint Maarten zijn er in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor dat wordt voldaan aan de afspraken. Daartoe zijn al zo veel mogelijk bevoegdheden van het land de Nederlandse Antillen overgedragen of wordt de uitvoering daarvan overgelaten aan de huidige eilandgebieden Curaçao en Sint Maarten.⁶⁵ Om te waarborgen dat landstaken die op 10-10-10 nog niet door Curaçao en Sint Maarten kunnen worden uitgevoerd overeenkomstig de overeengekomen toetsingscriteria, vanaf die datum wel kunnen worden uitgevoerd en dat deze landen op termijn deze

53 Art. 48 Statuut.

54 Art. 60a (nieuw) van het Statuut.

55 Ik ga daarbij uit van de laatste mij bekende versies: de ontwerp-staatsregeling van Curaçao van 23 april 2010 en de ontwerp-staatsregeling Sint Maarten van 23 oktober 2009. Zie over een eerste versie van beide staatsregelingen A.B. van Rijn, 'De nieuwe staatsregelingen van Curaçao en Sint Maarten', *TAR-Justicia* 2009-4, p. 228-243.

56 Art. 115 Staatsregeling Sint Maarten.

57 Art. 98 Staatsregeling Curaçao.

58 Art. I.22 Staatsregeling van Aruba (AB 1985, 26).

59 *Kamerstukken II* 2002/03, 28 331.

60 Art. 27 lid 2 Staatsregeling Curaçao en art. 33 lid 2 Staatsregeling Sint Maarten.

61 Art. 82 Staatsregeling Curaçao.

62 Art. 94 Staatsregeling Sint Maarten.

63 Art. 49 Staatsregeling Sint Maarten. Vgl. art. 56 Nederlandse Grondwet.

64 Art. 43 lid 1 Staatsregeling Curaçao.

65 Zie daarover de Voorlichting van de Raad van State van het Koninkrijk d.d. 18 juni 2008 (W04.08.0213/I/K).

taken wel overeenkomstig deze criteria zelf kunnen uitvoeren, is de hiervoor reeds genoemde 'Samenwerkingsregeling waarborging plannen van aanpak landstaken Curaçao en Sint Maarten' opgesteld.⁶⁶

In de transitiefase wordt als het belangrijkste risico gesignaleerd dat het land de Nederlandse Antillen feitelijk al is ontmanteld, terwijl de nieuwe vormen landen nog niet aan de afgesproken criteria voldoen en nog niet klaar zijn om de nieuwe taken over te nemen

Met betrekking tot de BES-eilanden ligt de verantwoordelijkheid bij Nederland. Waar mogelijk neemt Nederland vooruitlopend op de nieuwe status reeds landstaken en -bevoegdheden waar voor de Nederlandse Antillen op de BES-eilanden.⁶⁷ Door de Nederlandse regering is per 1 januari 2009 oud-minister van Defensie Henk Kamp aangesteld als Commissaris voor de BES-eilanden om de overgang van de eilandgebieden naar openbare lichamen te begeleiden. Daartoe zijn op elk van de drie BES-eilanden regionale servicecentra opgericht. Door de meeste departementen zijn hier kwartiermakers gestationeerd om op locatie voorbereidingen te treffen voor hun departement, maar de bedoeling is dat er zo veel mogelijk met lokale ambtenaren wordt gewerkt. Met de BES zijn afzonderlijk afspraken gemaakt over de taakverdeling tussen het desbetreffende eiland en Nederland. In de Tweede Kamer zijn vragen gesteld over het grote aantal Nederlandse departementsambtenaren dat op de zonnige eilanden bijstand verleent in de transitiefase.⁶⁸

In de Tweede Kamer zijn vragen gesteld over het grote aantal Nederlandse departementsambtenaren dat op de zonnige eilanden bijstand verleent in de transitiefase

6 Conclusies

De regering, in het bijzonder de staatssecretaris voor Koninkrijkszaken Bijleveld en de minister van Justitie Hirsch Ballin en alle

betrokken departementen verdienen grote bewondering voor de enorme wetgevingsoperatie waarmee de herstructurering van het Koninkrijk gepaard gaat. Het parlement heeft er wijs aan gedaan om deze operatie niet tot stilstand te brengen door de wetgeving na de val van het kabinet Balkenende IV controversieel te verklaren. Dat neemt niet weg dat de wetgeving hier en daar vragen oproept en dat er soms 'creatief' is omgesprongen met het staatsrecht.

De wetgeving roept hier en daar vragen op en soms is 'creatief' omgesprongen met het staatsrecht

Op koninkrijksniveau is een aantal zaken geregeld in het Statuut die eigenlijk in de Grondwet hadden moeten worden geregeld. Een nieuwe Rijkswet personenverkeer, die de toelating en het verblijf in de verschillende landen van het Koninkrijk moet gaan regelen, laat door de vele discussies die zij oproept nog op zich wachten. Daarnaast is een aantal landsaangelegenheden in consensusrijks-wetgeving geregeld om toezicht mogelijk te maken. En dat ligt gevoelig in de West. Een College financieel toezicht (Cft) is belast met het toezicht op de naleving van de begrotings-wetgeving in Curaçao en Sint Maarten en op de BES-eilanden. Er is alvast een Algemene maatregel van Rijksbestuur opgesteld om de eilanden onder verhoogd toezicht te plaatsen als zij niet op tijd (10-10-10) klaar zijn voor volledige zelfstandigheid. Een Gemeenschappelijk Hof van Justitie is belast met de rechtspraak op alle Caribische eilanden van het Koninkrijk, inclusief Aruba. En aan het hoofd van de drie openbaar ministeries, in Curaçao, in Sint Maarten en voor de BES-eilanden, staat één procureur-generaal die ten minste tweemaal per jaar overleg dient te voeren met een Nederlandse collega van het college van procureurs-generaal. Aruba houdt zijn eigen openbaar ministerie en procureur-generaal. Er is voor elk land afzonderlijk en de BES-eilanden gezamenlijk een politiekorps. De regelgeving voor deze korpsen is onderling afgestemd en de korpsen dienen samen te werken, maar het door Nederland gefinancierde Recherche Samenwerkingsteam (RST) blijft voorlopig bestaan. Ten slotte is er op koninkrijksniveau een Raad voor de Rechtshandhaving die toezicht uitoefent op alle organisaties op het gebied van rechtshandhaving, behalve op het Gemeenschappelijk Hof van Justitie.

⁶⁶ Algemene maatregel van rijksbestuur. Vindplaats bij het schrijven van deze bijdrage nog niet bekend.

⁶⁷ Zie daarover de Voorlichting van de Raad van State d.d. 24 april 2008 (W04/08.0175/I).

⁶⁸ 'Ik probeer de reizen van ambtenaren van de verschillende departementen zo veel mogelijk te beperken. We zijn tenslotte geen reisbureau voor ambtenaren', aldus staatssecretaris Bijleveld. *Kamerstukken II* 2009/10, 31 568, nr. 72, p. 27.

Voor de BES-eilanden regelt de WolBES de invoering van openbare lichamen. De IBES voorziet in de aanpassing en aanvulling van de huidige Antilliaanse wetgeving die voorlopig, in de hoedanigheid van Nederlandse wetgeving, op deze eilanden blijft gelden. De FinBES voorziet in het financieel toezicht op de BES-eilanden. Het omvangrijke pakket ABES-wetten bevat aanpassingswetgeving op Nederlandse wetten voor de BES-eilanden. Gevoelige onderwerpen daarin betreffen het homohuwelijk, de abortus en de euthanasie. Specifieke BES-wetgeving betreft onder andere de aanpassing van de Kieswet, waardoor inwoners van de BES eilanden kunnen meestemmen voor de Tweede Kamer en de leden van de Eerste Kamer kunnen worden gekozen door de eilandsraden van de BES.

In de nieuwe landen Curaçao en Sint Maarten blijft voorlopig de oude Antilliaanse wetgeving van kracht. Voor deze landen zijn wel geheel nieuwe grondwetten (staatsregelingen) opgesteld. Opmerkelijke punten daaruit betreffen de constitutionele toetsing, de geschreven vertrouwensregel, de regels over openbaarheid en deugdelijk financieel bestuur en het van rechtswege ontheven zijn uit zijn ambt van een minister en een Statenlid in Sint Maarten bij veroordeling wegens misdrijf.

In de transitiefase ten slotte zijn al zoveel mogelijk bevoegdheden van het Land de Nederlandse Antillen overgedragen of wordt de uitvoering daarvan overgelaten aan de huidige eilandgebieden Curaçao en Sint Maarten en aan Nederland waar het gaat om de BES-eilanden.

Het Caribische deel van Koninkrijk ziet er vanaf 10-10-10 meer uit conform de wensen van (de meerderheid van) de bewoners van de eilanden van de huidige Nederlandse Antillen, maar het Koninkrijk houdt dan in verhoogde mate toezicht op hoe het daar gaat

Door al deze veranderingen ziet het Caribische deel van Koninkrijk er vanaf 10-10-10 meer uit conform de wensen van (de meerderheid van) de bewoners van de eilanden van de huidige Nederlandse Antillen, maar het Koninkrijk houdt dan in verhoogde mate toezicht op hoe het daar gaat.
